

ANALIZA OSTVARENOG DOPRINOSA TORINSKOM PROCESU

Naziv projekta	BOLJE TLO ZA BOLJE SUTRA - BETTER SOIL FOR BETTER TOMORROW (BS2BT)
Oznaka projekta	2023-1-HR01-KA220-VET-000160995
Radni paket	WP5. Transnacionalna BS2BT diseminacija
Aktivnost	A.5.3. Doprinos Torinskom procesu
Zadatak	Z.5.3.1. Analiza ostvarenog doprinosa Torinskom procesu

Dokument „Analiza ostvarenog doprinosa torinskom procesu“ pripremili projektni partneri BS2BT projekta.

PODACI O PROJEKTNIM PARTNERIMA:

Naziv: TEHNIČKO UČILIŠTE VINKOVCI USTAVNOVA ZA OBRAZOVANJE ODRASLIH
Sjedište: Ljudevita Gaja 18, 32100 Vinkovci, Hrvatska

Naziv: DRUŠTVO ZA RAZVIJANJE PROSTOVOLJNEGA DELA NOVO MESTO
Sjedište: Rozmanova ulica 30, 8000 Novo Mesto, Slovenija

Naziv: АКАДЕМИЈА СТУКОВНИХ СТУДИЈА ШАБАЦ
Sjedište: Dobropoljska 5, 15000 Šabac, Srbija

Naziv: Terra12 d.o.o. za poslovno savjetovanje
Sjedište: Ljudevita Gaja 13, 32270 Županja

DATUM:

08/2024. godine

Sadržaj

1. UVOD	3
2. OSNOVNE INFORMACIJE O TORINSKOM PROCESU	4
3. PARTICIPATIVNA ZEMLJA U TORINSKOM PROCESU I U BS2BT PROJEKTU - SRBIJA.....	5
3.1. KAKO SU POLITIKE I SUSTAVI KORISTI ODREĐENIM GRUPE UČENIKA?	7
3.1.1. Prema spolu (udio učenica)	7
3.1.2. Učenici u nepovoljnom položaju	7
3.2. Regionalno izvješće za Zapadni Balkan.....	8
3.2.1. Vizija i stanje umjetnosti u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju	8
3.2.2. Vanjska učinkovitost: Rješavanje demografskih, gospodarskih potreba i potreba tržišta rada	8
3.2.3. Vanjska učinkovitost: rješavanje društvenih zahtjeva za strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem.....	8
3.2.4. Unutarnja kvaliteta i učinkovitost početnog i trajni doprinos strukovnom obrazovanju i osposobljavanju	9
3.2.5. Upravljanje i financiranje početnog i trajnog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja sustav i institucionalni kapaciteti za promjene.....	9
4. ANALIZA OSTVARENOG DOPRINOSA BS2BT PROJEKTA TORINSKOM PROCESU	10
4.1. BS2BT doprinosi gospodarskom i investicijskom planu za regiju Zapadni Balkan i preporukama Europske zakladne za osposobljavanje u okviru torinskog procesa	10
4.2. BS2BT doprinos na preporuke temeljem praćenja Torinskog procesa za Srbiju.....	11
4.3. BS2BT doprinosi zaključcima Regionalnog izvješća za Zapadni Balkan	12
5. ZAKLJUČAK.....	14

1. UVOD

Analiza ostvarenog doprinosa Torinskom procesu provodi se u okviru projekta „BOLJE TLO ZA BOLJE SUTRA / Better Soil To Better Tomorrow – BS2BT“ koji je financiran sredstvima Europske unije iz programa Erasmus+. Projekt se provodi u trajanju od 12. mjeseci od 01/09/2023 do 31/08/2024.

Područje provedbe BS2BT projekta obuhvaća sljedeće države, odnosno partnerske organizacije:

- Republika Hrvatska (EU članica) – Tehničko učilište Vinkovci ustanova za obrazovanje odraslih i Terra12 d.o.o.
- Republika Slovenija (EU članica) – Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo Mesto
- Republika Srbija – Akademija strukovnih studija Šabac

Cilj analize je utvrditi postojanje i elemente ostvarenog doprinosa Torinskom procesu temeljem realizacije projektnih aktivnosti i rezultata BS2BT projekta.

Rezultati BS2BT projekta su:

R.1. Provedeno anketiranje 150 pripadnika ciljne skupine o potrebnim održivim kompetencijama i inovativnim metodama učenja

R.2. Izrađena podloga s preporukama za izradu e-Akademije

R.3. Oblikovanja i uspostavljena inovativna e-Akademija

R.4. Razvijena i provedena 2 nastavna plana i programa osposobljavanja ciljne skupine te 2 plana i programa kratkog stručnog usavršavanja

R.5. 120 polaznika iz ruralnog uklj. geografski udaljena područja unaprijedilo održive razvojne kompetencije

R.6. uspostavljen 1 novi mehanizam za prepoznavanje i validaciju razine stečenih ekonomski i ekološki održivih kompetencija

R.7. unaprijeđene kompetencija 8 pripadnika osoblja iz 5 područja: digitalne kompetencije za provedbu e-učenja; upravljanje tlom; eko poljoprivrede; održiva budućnost poljoprivrede; socijalno poduzetništvo

R.8. povećane prilike za edukaciju dionika iz sustava SOO-a dostupnosti edukacijskih materijala iz 5 tema na e-Akademiji

R.9. održan transnacionalni skup s multiplicirajućim učinkom

R.10. diseminacijski materijal

R.11. izrađena analiza ostvarenog doprinosa Torinskom procesu

R.12. izrađene preporuke za provedbu mjera u postprojektnom periodu

2. OSNOVNE INFORMACIJE O TORINSKOM PROCESU

Torinski proces je periodični pregled politika i praksi u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (SOO) u potpori učenicima i njihovom sudjelovanju u društvu i na tržištu rada. Provođe ga zemlje partneri Europske zaklade za izobrazbu (ETF) u jugoistočnoj Europi (uključujući Tursku), istočnoj Europi, srednjoj Aziji te južnom i istočnom Mediteranu. Proces je ponovno pokrenut 2022. godine kao šesti krug Torinskog procesa i trajat će do 2024.

Sveukupni fokus Torinskog procesa je na opisivanju i analizi razvoja i izazova u razvoju ljudskog kapitala te načina na koje zemlje mobiliziraju svoje sustave strukovnog obrazovanja i osposobljavanja za rješavanje ovih izazova. Torinski proces 2022. – 2024. posebno se fokusira na cjeloživotno učenje i ima sljedeća dva cilja:

CILJ 1. Praćenje uspješnosti sustava obrazovanja i osposobljavanja u smislu stvaranja i održavanja dobrih i pravednih prilika za cjeloživotno učenje (prva razina sudjelovanja u novom krugu Torinskog procesa (TRP1)).

Kako /zašto: korištenje pažljivo odabranog skupa pokazatelja u kombinaciji s kvalitativnim pitanjima za praćenje učinka sustava u područjima koja se odnose na cjeloživotno učenje.

Rezultati: izvješća o praćenju politika zemalja partnera i performansi sustava.

Kada /gdje: dio rada koji se provodi tijekom jedne godine u svim zemljama partnerima ETF-a.

CILJ 2. Pregled politika koje objašnjavaju i utječu na tu izvedbu s ciljem preporuke poboljšanja predmetnih politika (druga razina sudjelovanja u novom krugu Torinskog procesa (TRP2)).

Kako /zašto: provođenje participativnih pregleda politika i praksi koje su važne za poboljšanje praćenja rezultata zemlje vezano za cjeloživotno učenje.

Rezultati: izvješća o pregledu politike koja pružaju dokaze i smjernice o tome kako se uhvatiti u koštac s potražnjom za kvalitetnim mogućnostima učenja za sve, bez obzira na dob, spol, socio-ekonomsko porijeklo i mjesto podrijetla.

Kada /gdje: dio posla koji se izvodi samo na zahtjev i ograničen na nekoliko zemalja godišnje, ovisno o kapacitetu i potrebi.

Dakle, Torinski proces je participativni postupak analize politika SOO-a u nekoj zemlji utemeljene na dokazima. Torinski postupak uveden je 2010. godine i provodi se svake dvije godine, a pruža pregled stanja razvoja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u partnerskim zemljama ETF-a (Europska zaklada za osposobljavanje) te pregled ostvarenog napretka i budućih prioriteta.

Aktualne partnerske zemlje ETF-a su: Albanija, Alžir, Armenija, Azerbajdžan, Bosna i Hercegovina, Egipat, Gruzija, Jordan, Kosovo, Moldavija, Crna Gora, Maroko, Sjeverna Makedonija, Palestina, Srbija, Tunis i Ukrajina.

3. PARTICIPATIVNA ZEMLJA U TORINSKOM PROCESU I U BS2BT PROJEKTU - SRBIJA

Budući da BS2BT projekt obuhvaća Srbiju, kao aktualnu partnersku zemlju ETF-a (Europska zaklada za osposobljavanje), ova analiza će prikazati doprinos provedbe projektnih aktivnosti realizaciji preporuka ETF-a iz relevantnih regionalnih izvješća u okviru torinskog procesa.

Izvješće TORINSKI PROCES NADZOR SUSTAVA IZVJEŠTAJ: SRBIJA (2023)¹, izradio FTF 2024. godine, sažima rezultate praćenja uspješnosti sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Srbiji u kontekstu Torinskog procesa, započeto 2022. i dovršeno 2023. godine, te obuhvaća:

1. "Performansa" opisuje opseg u kojem sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja pruža rezultate u odnosu na ciljni odabir nacionalnih i međunarodnih obveza prema učenicima i drugim dionicima u potpori učenja kroz život (cjeloživotno učenje - LLL).
2. „SOO sustav” odnosi se na mrežu institucija, ljudi, politika, praksi, resursa i metodologija u zemlji te način na koji su oni organizirani za pružanje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja pojedincima bilo koje dobi s praktičnim vještinama, znanjem i kompetencijama potrebnim za specifična zanimanja, zanate ili profesije.

Praćenje Torinskog procesa oslanja se na više, često različitih izvora informacija i podataka.

Kako bi se olakšala brza, učinkovita i usmjerena komunikacija ključnih poruka unatoč raznolikosti prikupljenih informacija, izvješćivanje o rezultatima praćenja prikuplja dokaze na načine koji će olakšati brzi pregled performansi sustava bez žrtvovanja previše detalja.

5

Osam dimenzija praćenja gornji su sloj izvještavanja. Oni bilježe učinak sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u različitim domenama, čiji je odabir usklađen s nacionalnim i međunarodnim obvezama zemlje te reformskim i razvojnim prioritetima koji se tiče učenja. Ovih osam dimenzija opisano je na sljedeći način:

Broj	Dimenzija praćenja	Opis
A.1.	Pristup učenju	obuhvaća stupanj do kojeg početni stupanj SOO-a ima mogućnost nastavka SOO učenja te druge mogućnosti učenja odraslih na koji bi SOO mogao dati doprinos, a dostupni su i privlačni učenicima bez obzira na to tko su i zašto se žele uključiti u učenje.
A.2.	Sudjelovanje učenju	u obuhvaća vjerojatnost nastavka učenja i napredovanja učenika SOO-a u sustavu obrazovanja i osposobljavanja gledajući njegovu vertikalnu i horizontalnu propusnost, to jest mogu li se učenici prebacivati između općeg i strukovnih putova te između formalnog i neformalnog učenja kao i jesu li završili svoje učenje.
B.1.	Kvaliteta relevantnost	i pokazuje u kojoj su mjeri učenici SOO-a osposobljeni s osnovnim vještinama i ključnim kompetencijama, neovisno o tome ima li njihovo učenje izloženost i jesu li relevantni za zapošljavanje, kao i jesu li prošli odgovarajuće profesionalno usmjeravanje.

¹ <https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2024-01/System%20monitoring%20report%20-%20Serbia%20EN.pdf>

B.2.	Izvrsnost	bilježi prisutnost politika na razini cijelog sustava i mjere za promicanje najkvalitetnijih praksi i rezultata u nastavi i osposobljavanju, dizajn i pružanje sadržaja, upravljanje i upravljanje pružatelja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te pravednost i socijalnu uključenost.
B.3.	Inovativnost	bilježi prisutnost inovativnih praksi i prioriteta na razini sustava u područjima pristupa učenju, podrška uspješnom završetku učenja te kvalitetu ishoda učenja i osposobljavanja.
B.4.	SOO sustav i održivost	obuhvaća opseg u kojem nastavni programi obuhvaćaju teme od značaja za održivost, klimatske promjene, svijest i digitalizacija, kao i reagiraju li SOO sustavi na potrebe tržišta rada, demografske promjene i društveno-ekonomska kretanja.
C.1.	Upravljanje i menadžment	obuhvaća dostupnost dokaza za informirano donošenje odluka, stupanj do kojeg je upravljanje SOO-om participativno, prisutnost i transparentnost, osiguranje kvalitete, kvaliteta i kapacitet osoblja na vodećim pozicijama te stupanj internacionalizacija SOO-a.
C.2.	Osiguravanje resursa	obuhvaća primjerenost i učinkovitost ljudskih i finansijskih sredstava u SOO-u te u kojoj mjeri materijalna baza za učenje i osposobljavanje je primjerena, odnosno – vodi učinkovitoj nastavi, treningu i učenju.

Sukladno predmetnom izvješću TORINSKI PROCES NADZOR SUSTAVA IZVJEŠTAJ: SRBIJA (2023) rezultati praćenja prikazuju sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koji općenito premašuje međunarodna mjerila, posebno u područjima kao što su sudjelovanje u učenju, kvaliteta i relevantnost, upravljanje sustavom i resursima. Postoje, međutim, područja u kojima Srbija malo zaostaje za međunarodnim prosjekom, posebice u pružanju pristupa učenju.

6

Ulazeći u detalje, podaci pokazuju da je SOO u Srbiji ograničeno privlačan mladima i odraslim učenicima (Dimenzija A.1, SPI od 30). Ipak, nakon upisa, učenici mogu očekivati podršku okruženja koje olakšava njihov napredak i uspješnu diplomu te mogućnost relativno lakog prebacivanja ili napredovanja između strukovnih i akademskih programa (Dimenzija A.2, SPI od 78).

Učenici SOO-a u Srbiji također će vjerojatno dobiti malo kvalitetnije obrazovanje i obuku od njihovih kolega u drugim zemljama, u prosjeku, iako je učinak u ovoj domeni u srednje klase. (Dimenzija B.1, SPI od 79). Iako postoje politike u cijelom sustavu za održavanje visokih standarda poučavanja, osposobljavanja, dizajn sadržaja i upravljanje, mnoge od ovih politika tek trebaju dobiti značajan (Dimenzija B.2, SPI od 62).

Nadalje, Srbija naglašava inovacije unutar svog SOO sustava s posebnim fokusom na pristup učenju, potpori uspješnom završetku studija i podizanju kvalitete ishoda učenja (Dimenzija B.3, SPI od 71). SOO programi nisu samo usklađeni sa sveobuhvatnim strateškim problemima kao što su održivost, klimatske promjene i digitalizacija, već i neposrednim potrebama poput osoba koje izlaze s tržišta rada (Dimenzija B.4, SPI od 61).

Na kraju, podaci ukazuju na postojanje čvrstih temelja za robusno upravljanje i upravljanje sustavom strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (dimenzija C.1, SPI od 63), popraćeno snažnom predanošću osiguranje potrebnih ljudskih i finansijskih resursa za pozitivnu promjenu (Dimenzija C.2, SPI od 74).

3.1. KAKO SU POLITIKE I SUSTAVI KORISTI ODREĐENIM GRUPE UČENIKA?

U ovom krugu, praćenje Torinskog procesa ne razmatra samo rezultate nacionalne SOO politike i sustava općenito, već i stupanj do kojeg se obuhvaćaju potrebe i očekivanja sadašnjih te budućih cjeloživotnih učenika. Okvir praćenja prati koliko dobro i pravedno se ishodi sustava raspodjeljuju u odnosu na učenike ovisno o njihovoj dobi, spolu i značajkama na koje može utjecati politika, kao što su socioekonomski nepovoljni položaj, radni tržišni status, migracijski status i okruženje/put učenja.

3.1.1. *Prema spolu (udio učenica)*

U Srbiji je veća vjerojatnost da će mlade djevojke sudjelovati u učenju nego odrasle žene (Dimenzija A.1). Učinkovitost sustava u podršci pristupu za mlade žene iznosi SPI od 56, dok je za odrasle žene 24. Međutim, učenice se upisuju u programe ili tečajeve te nema vidljivog nedostatka koji se temelji na starosti. Zapravo, čini se da sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja više podržava učenice općenito, za koje postoji veća vjerojatnost da će završiti studij nego za prosjek bilo koje druge skupine učenika (Dimenzija A.2, SPI od 83).

Unutar dobnih skupina, s druge strane, sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Srbiji pokazuje minimalan rodni disparitet pružanje kvalitete i relevantnosti. I učenici i učenice mogu očekivati kvalitetu i relevantnost učenja koje je dosljedno bez obzira na njihovu dob ili spol (Dimenzija B.1).

Dok kvaliteta i relevantnost učenja ostaju dosljedni za različite skupine, učenice manje su u fokusu inovativnih praksi za poticanje pristupa i sudjelovanja (dimenzija B.3). Možda je razlog taj što je svakodnevna izvedba „bez rodne predrasude“ dimenzija nadzora sustava. Međutim, ukupna izvedba u pristupnoj domeni ostaje značajno niska. **Ovo predstavlja priliku za integraciju inovacija u potporu boljeg pristupa svima: pokretanjem inovativnih strategija s učenicama na čelu, mogao bi se postaviti presedan za poboljšanje pristupa za sve, osiguravanje većeg stupnja uključenosti sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Srbiji.**

3.1.2. *Učenici u nepovoljnom položaju*

U smislu sudjelovanja i napredovanja, sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Srbiji jednako podržava obje socio-ekonomski ugrožene kategorije: mladi i prosječni učenik (Dimenzija A.2, SPI od 75 naspram SPI od 78 u prosjeku). Dok socio-ekonomska pozadina ne ometa njihove izgleda za diplomiranje, čini se da igra ulogu u kvaliteti i relevantnosti obrazovanja koje dobivaju.

Prema podacima PISA-e, socio-ekonomski utjecaj na postignuća učenika u Srbiji manji je nego u zemljama OECD-a, u prosjeku, što sugerira da studenti u nepovoljnom položaju u Srbiji imaju usporedno veće šanse za postizanje zadovoljavajućih rezultata od svojih kolega u mnogim drugim zemljama. Ipak, ukupne šanse učenika u nepovoljnom položaju u Srbiji da postignu osnovne razine znanja u predmetima kao što su čitanje i matematika niže su nego kod učenika koji nisu u nepovoljnom položaju.

Prema nacionalnim vlastima, četvrtina učenika (25%) je u najnepovoljnijem položaju, od kojih je velika većina upisana u programe strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, te je dvostruko vjerojatnije da će postići rezultate ispod osnovne razine na svim poljima. To potvrđuju i rezultati praćenja Torinskog procesa: u nepovoljnom položaju mladi postižu razinu osnovnih vještina i ključnih kompetencija koja je znatno ispod razine prosječnog sudionika strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (Dimenzija B.1, SPI od 50 naspram 79 za prosječnog učenika).

Srbija ovoj grupi učenika ne daje veći prioritet od ostalih kada je riječ o inovativnim praksama u potpori pristupa i sudjelovanja (Dimenzija B.3, SPI od 75 naspram 71 na prosjek). **S obzirom na uočenu razliku**

u kvaliteti i relevantnosti obrazovanja za osobe u nepovoljnom položaju i mlade, potrebne su ciljne mjere kako bi se premostio jaz u vještinama u odnosu na druge učenike. Provedba specifične strategije poučavanja i odgovarajući resursi za učenje mogu riješiti ovaj problem. Dodatno, inovacije u sustavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja trebaju se usredotočiti na poboljšanje pristupa i ukupne kvalitete obrazovanje za sve sudionike, bez obzira na socioekonomski status.

3.2. Regionalno izvješće za Zapadni Balkan

Regionalno izvješće za Zapadni Balkan² obuhvaća sljedeće zaključke:

3.2.1. Vizija i stanje umjetnosti u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju

Izvješće Torinskog procesa za zapadni Balkan naglašava potrebu da zemlje regije uspostave zajedničku i sveobuhvatnu viziju cjeloživotnog učenja kao integrirani dio nacionalnog gospodarstva, zapošljavanja, regionalne i socijalne politike. Razna ministarstva, lokalni akteri i agencije te vlade partneri, trebaju tražiti načine za zajednički rad i definiranje zajedničke i anticipirajuće vizije razvoja ljudskog kapitala. Stoga je potreban cjelovit pristup razvoju obrazovnog sustava pogled na kontinuirane napore zemalja da postignu ciljeve obrazovanja, osposobljavanja i zapošljavanja u EU-u.

Osobito podjela odgovornosti između različitih ministarstava ili ministarskih odjela i agencija u odnosu na različite razine strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i ciljne skupine, sprječava razvoj sveobuhvatnije vizije razvoja ljudskih potencijala i integrirane ekonomske politike, politike zapošljavanja, regionalne i socijalne politike. Jednom uspostavljena, bilo koja takva vizija ili cjelokupna strategija zemlje trebala bi se provesti stvarne doprinose kroz svaki pojedini obrazovni podsektor te osigurati potrebne kapacitete za provedbu.

8

3.2.2. Vanjska učinkovitost: Rješavanje demografskih, gospodarskih potreba i potreba tržišta rada

Kumulativni učinci gospodarske transformacije i industrijskog restrukturiranja, pada i nedovoljnog odgovora na krizu doveli su do negativnih učinaka na tržišta rada od 2008. godine, uključujući visoke stope neaktivnosti ili aktivnosti u neformalnom sektoru, posebno nezaposlenost i nezaposlenost mladih. Osim toga, proces pristupanja EU zahtijeva poboljšanje ključnih pokazatelja zapošljavanja a čiji je jedan od indikatora mjerenje učinkovite veze između SOO-a i tržišta rada. Ovo sugerira da je potreban novi fokus na zapošljivost mladih i odraslih na način koji ima jasne implikacije za strukovno osposobljavanje. Upravo u takvoj situaciji SOO ima sve jaču ulogu uz makroekonomske politike i mjere za otvaranje novih radnih mjesta u naporima u borbi protiv neformalnog zapošljavanja i preispitivanju sustava socijalnih naknada.

3.2.3. Vanjska učinkovitost: rješavanje društvenih zahtjeva za strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem

Budući da većina ranjivih skupina (mladi, žene, neaktivna i dugotrajno nezaposlena populacija) ima niske razine vještina, potrebne su odgovarajuće veće, bolje ciljne mjere za povećanje vještina i poticanje pristupa na isplativu gospodarsku djelatnost. IPA HRD programi ili drugi donatorski projekti mogu ponuditi valjane doprinose takvom pristupu. Unutarnja kvaliteta i učinkovitost početnog i trajnog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja potvrđuje da je postignut značajan napredak u internoj

² ETF, Torino process 2012 Western Balkans and Turkey

kvaliteti sustava, posebno inspiriran alatima i instrumentima EU-a. Međutim, analiza sugerira da zemlje Zapadnog Balkana još uvijek moraju poduzeti daljnje korake za potpunu provedbu NQF-a, uključujući ključ za ugradnju kompetencija u strukovni kurikulum. Pri čemu bi trebale imati veće usmjerenje na potrebe tržišta rada.

3.2.4. Unutarnja kvaliteta i učinkovitost početnog i trajni doprinos strukovnom obrazovanju i osposobljavanju

Izvešće utvrđuje zadovoljavajuću razinu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja na razini nakon sekundarnog i tercijarnog obrazovanja te osiguravanje razvoja praktičnih vještina putem učenja temeljenog na radu i naukovanju. Konačno, ključni izazov je pojačavanje napora za poboljšanje vještina strukovnih nastavnika i trenera u SOO sustavu.

3.2.5. Upravljanje i financiranje početnog i trajnog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja sustav i institucionalni kapaciteti za promjene

Sve zemlje rade na jačanju svojih višerazinskih sustava upravljanja i financiranja. Analiza sugerira da je potrebna daljnja izgradnja kapaciteta i poticaji za uključivanje socijalnih partnera u VETERINAR. Uloga socijalnih partnera u razvoju vizije i politike trebala bi biti jasnije definirana. Ovo bi moglo postići učinkovito organiziranjem i financiranjem rada dotičnog bipartitnih ili tripartitnih vijeća ili drugih foruma. Mnoge zemlje već rade na razvoju sektorskih vijeća koja igraju vrijednu ulogu u procjeni potreba za vještinama i definiranju kvalifikacija, uzimajući u obzir nacionalne gospodarske razvojne prioritete i nove kvalifikacije ili kompetencije. Nove ili jače regionalne strukture i osnaživanje regionalnih aktera treba težiti izgradnji regionalnih partnerstava za zapošljavanje, djelomično i u pogledu priprema za Europski socijalni fond. Osim toga, s obzirom na važnost migracije radne snage u području zapadnog Balkana (npr. građevinarstvo, turizam), strukture i inicijative regionalne suradnje mogu pomoći u osiguravanju ekonomije razmjera.

9

Što se tiče financiranja, zemlje preispituju politike za povećanje raspodjele i učinkovito korištenje sredstava, stimuliranje privatnih ulaganja (npr. širenje programa naukovanja i vaučera) i potaknuti škole na stvaranje i zadržavanje dodatnog prihoda. Konačno zemlje razmatraju nove ili ojačane multifunkcionalne centre u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju za udruživanje resursa i razvoj centara izvrsnosti koji će služiti za niz učenika, poslodavaca i zajednice.

Regiji je dostupna značajna potpora iz Instrumenta pretpristupne pomoći EU i ona se može koristiti za pomoć vladama u rješavanju izazova s kojima se suočavaju u politici utemeljenoj na dokazima i te za naknadnu implementaciju odgovarajućih rješenja. Međutim, kako potvrđuju vježbe u Torinu i Brugesu, ljudski razvoj kapitala pitanje je koje se prožima i relevantno je za mnoge različite aspekte razvoja nacionalnog gospodarstva. Postoji potreba za integracijom mnogih fragmenata na način koji omogućuje akterima relevantno planiranje adekvatnog odgovora, identificiraju potreba i pribaviti potrebne resurse što će omogućiti funkcioniranje tijekom vremena.

4. ANALIZA OSTVARENOG DOPRINOSA BS2BT PROJEKTA TORINSKOM PROCESU

Projekt BOLJE TLO ZA BOLJE SUTRA obuhvaća jednu aktualnu partnersku zemlju Europske zaklade za osposobljavanje - Srbiju kroz sudjelovanje partnera Akademija strukovnih studija Šabac. Pri čemu je sve do pristupa Europskoj uniji i Hrvatska je bila partnerska zemlja ETF-a i to kao dio iste regije Zapadni Balkan.

Ovom analizom su praćeno ostvarenje doprinosa Torinskom proces kroz provedbu BS2BT projektnih aktivnosti, a temeljem istih su utvrđeni dokazi o odgovoru na preporuke ETF-a iz relevantnog regionalnog izvješća za Zapadni Balkan u okviru torinskog procesa.

4.1. BS2BT doprinos gospodarskom i investicijskom planu za regiju Zapadni Balkan i preporukama Europske zakladne za osposobljavanje u okviru torinskog procesa

Sukladno provedenim aktivnostima uz sudjelovanje zemalja iz Zapadnog Balkana, **projekt BOLJE TLO ZA BOLJE SUTRA pridonio je gospodarskom i investicijskom planu za regiju Zapadni Balkan i preporukama Europske zakladne za osposobljavanje u okviru torinskog procesa** i to doprinosom kroz svih osam dimenzija praćenja izvještavanja u okviru torinskog procesa, i to:

10

Broj	Dimenzija praćenja	Doprinos BS2BT projekta
A.1.	Pristup učenju	U okviru projekta razvijene i provedene su 4 edukacije na teme: Eko poljoprivreda, Održivo upravljanje tlom, Socijalno poduzetništvo i Održiva budućnost poljoprivrede kao mogućnost nastavka SOO učenja te uspostavljena inovativna edukacijska web platforma – e-Akademija kao druge mogućnosti učenja odraslih na koji bi SOO mogao dati doprinos, a dostupni su 24/7 i privlačni učenicima bez obzira na to tko su i zašto se žele uključiti u učenje.
A.2.	Sudjelovanje učenju	u U okviru BS2BT projekta razvijene i provedene su 4 edukacije na teme: Eko poljoprivreda, Održivo upravljanje tlom, Socijalno poduzetništvo i Održiva budućnost poljoprivrede koje pozitivno utječu vjerojatnost nastavka učenja i napredovanja učenika SOO-a u sustavu obrazovanja i osposobljavanja gledajući njegovu vertikalnu i horizontalnu propusnost, te je razvijena inovativna validacija koja automatski mjeri putem e-Akademije jesu li završili svoje učenje i u kojoj kvaliteti.
B.1.	Kvaliteta relevantnost	i U okviru BS2BT projekta razvijena je i uspostavljena inovativna validacija koja pokazuje u kojoj su mjeri učenici SOO-a osposobljeni s osnovnim vještinama i ključnim kompetencijama, neovisno o tome ima li njihovo učenje izloženost i jesu li relevantni za zapošljavanje.
B.2.	Izvrsnost	U okviru BS2BT projekta razvijena je inovativna edukacijska web platforma s integriranom validacijom znanja – e-Akademija kao

		<p>mjera za promicanje najkvalitetnijih praksi i rezultata u nastavi i osposobljavanju, dizajn i pružanje sadržaja, upravljanje i upravljanje pružatelja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te pravednost i socijalnu uključenost.</p>
B.3.	Inovativnost	<p>U okviru BS2BT projekta razvijena je i uspostavljena edukacijska web platforma e-Akademija kao inovativna praksa na razini sustava u područjima pristupa učenju (edukacija je dostupna 7/24 bez ograničenja), podrška uspješnom završetku učenja (dostupni svi radni materijali, video prodavanja i online podrška) te kvalitetu ishoda učenja i osposobljavanja (integrirana validacija praćenja kvalitete učenja).</p>
B.4.	SOO sustav i održivost	<p>U okviru BS2BT projekta razvijena su i uspostavljena 4 nastavna programa koja obuhvaćaju teme od značaja za održivost, klimatske promjene, svijest i digitalizacija i to: Eko poljoprivreda, Održivo upravljanje tlom, Socijalno poduzetništvo i Održiva budućnost poljoprivrede, kao i 5 nastavnih programa za trening trenera koji pored navedenih tema obuhvaćaju i Digitalne kompetencije za implementaciju e-učenja.</p>
C.1.	Upravljanje menadžment	<p>U okviru BS2BT projekta razvijena je validacija koja putem e-Akademije prati razinu znanja prije i poslije završenih edukacija svih sudionika neovisno iz koje zemlje dolaze a navedeni podaci predstavljaju dostupnost dokaza za informirano donošenje odluka, stupanj do kojeg je upravljanje SOO-om participativno, prisutnost i transparentnost, osiguranje kvalitete, kvaliteta i kapacitet osoblja na vodećim pozicijama te stupanj internacionalizacija SOO-a.</p>
C.2.	Osiguravanje resursa	<p>BS2BT projekt sufinanciran je iz Erasmus + programa čime je osigurana primjerenost i učinkovitost ljudskih i finansijskih sredstava u SOO-u kao i materijalna baza za razvoj i uspostavu inovativne edukacijske platforme e-Akademije, odnosno za inovativno i uključivo učenje i osposobljavanje koje vodi učinkovitoj nastavi, treningu i učenju.</p>

11

4.2. BS2BT doprinos na preporuke temeljem praćenja Torinskog proces za Srbiju

U odnosu na preporuke temeljem praćenja Torinskog proces za Srbiju koje prati koliko dobro i pravedno se ishodi sustava raspodjeljuju u odnosu na učenike ovisno o njihovoj dobi, spolu i značajkama na koje može utjecati politika, kao što su socioekonomski nepovoljni položaj, radni tržišni status, migracijski status i okruženje/put učenja, **utvrđen je pozitivan doprinos provedbe BS2BT projekta**, i to:

- Preporuke prema spolu – s obzirom da je praćenjem Torinskog procesa za Srbiju utvrđeno da su učenice manje su u fokusu inovativnih praksi za poticanje pristupa i sudjelovanja u učenju provedba BS2BT projekta je otvorila priliku za integraciju inovacija u potporu boljeg pristupa svima, i to:

- Provedba anketiranja kao podloge za izradu edukacijske web platforme u kojoj je sudjelovalo 55% osoba ženskog roda na razini BS2BT projekta (obuhvaća područje Srbije, Hrvatske i Slovenije), odnosno 52% u odnosu na broj osoba anketiranih samo s područja Srbije;
  - Provedba pilot obuke u okviru inovativne edukacijske web platforme e-Akademije u kojoj je sudjelovalo **XX%** osoba ženskog roda na razini BS2BT projekta (obuhvaća područje Srbije, Hrvatske i Slovenije), odnosno **XX%** u odnosu na broj osoba anketiranih samo s područja Srbije;
- Dakle, kretanjem inovativne edukacijske web platforme e-Akademije u kojoj su pretežito sudjelovale učenice, kako u pripremi tako i u provedbi, projekt BS2BT je uspostavio inovativni edukacijski model za poboljšanje pristupa za sve, osiguravanje većeg stupnja uključenosti sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Srbiji.
- Učenici u nepovoljnom položaju - s obzirom da je praćenjem Torinskog procesa za Srbiju utvrđeno da Srbija ovoj grupi učenika ne daje veći prioritet od ostalih kada je riječ o inovativnim praksama u potpori pristupa i sudjelovanja. S obzirom na uočenu razliku u kvaliteti i relevantnosti obrazovanja za osobe u nepovoljnom položaju i mlade, projekt BS2BT razvio je inovativnu edukacijsku web platformu e-Akademiju kao uključiv primjer ciljane mjere za premosti jaz u vještinama u odnosu na druge učenike. Dakle, kretanjem inovativne edukacijske web platforme e-Akademije razvijena je i uspostavljena inovacija u sustavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koja je primarno usredotočena na poboljšanje pristupa (dostupna 24/7 bez ograničenja) i ukupne kvalitete obrazovanja za sve sudionike, bez obzira na socioekonomski status (osim što je e-Akademija dostupna svima bez ograničenja dodatno je osigurana tehnička i stručna podrška kod projektnih partnera za sve korisnike).

4.3. BS2BT doprinos zaključcima Regionalnog izvješća za Zapadni Balkan

U odnosu na zaključke Regionalnog izvješća za Zapadni Balkan³ **utvrđen je pozitivan doprinos provedbe BS2BT projekta**, i to:

1. Vizija i stanje umjetnosti u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju

Izvješće Torinskog procesa za zapadni Balkan naglašava potrebu da zemlje regije uspostave zajedničku i sveobuhvatnu viziju cjeloživotnog učenja kao integrirani dio nacionalnog gospodarstva, zapošljavanja, regionalne i socijalne politike. Provedba BS2BT projekta je dobar primjer suradnje lokalnih aktera u SOO sustavu s područja Srbije, Hrvatske i Slovenije kao način za zajednički rad. Temeljem navedene suradnje oblikovane su, provedene i javno dostupne bez ograničenja 4 edukacije primarno za osobe s ruralnog područja ali bez ograničenja dostupne za sudjelovanje svim zainteresiranim; 5 treninga trenera, putem uspostavljene inovativne edukacijske web platforme e-Akademija koja obuhvaća i integrirani sustav validacije praćenja znanja sudionika. Dakle, BS2BT projekt je dobar primjer uspješno uspostavljenom cjelovitog pristupa razvoju obrazovnog sustava u skladu s ciljevima obrazovanja, osposobljavanja i zapošljavanja u EU-u.

2. Vanjska učinkovitost: Rješavanje demografskih, gospodarskih potreba i potreba tržišta rada

Izvješće Torinskog procesa za Zapadni Balkan sugerira da je potreban novi fokus na zapošljivost mladih i odraslih na način koji ima jasne implikacije za strukovno osposobljavanje. Upravo provedba BS2BT projekta je dobar primjer primjene inovativnih mjera koje su upravo primarno uključile mlade u

³ ETF, Torino process 2012 Western Balkans and Turkey

oblikovanje inovativnog modela za stjecanje dodatnog znanja u području primjenjivih znanja za unapređenje ekonomskih i ekoloških kompetencija aktualnih potrebama gospodarstva i tržišta rada. U prilog navedenoj tvrdnji je podatak da u odnosu na broj osoba iz Srbije koje su sudjelovale u anketiranju na pripremi e-Akademije, mladi tj. osobe do 30.g. su bile zastupljene 82,69%.

3. Vanjska učinkovitost: rješavanje društvenih zahtjeva za strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem

Budući da većina ranjivih skupina (mladi, žene, neaktivna i dugotrajno nezaposlena populacija) ima niske razine vještina, provedba BS2BT projekta je provela odgovarajuće ciljane mjere za povećanje vještina i poticanje pristupa na isplativu gospodarsku djelatnost. Kao što je prethodno navedeno upravo ranjive kategorije kao žene i mladi su većinski bili zastupljeni u kreiranju ali i primjeni inovativnih BS2BT edukacijskih mjera. Temeljem razvijenih nastavnih programa i uspostavljene inovativne edukacijske web platforme e-Akademije ukupno **140 osoba** je unaprijedilo svoje ekonomske i ekološke kompetencije i to **XX%**.

Projekt BS2BT je dobar primjer korištenja EU sredstava. Naime, korištenje sredstava Erasmus+ programa omogućilo je obilovanje i realizaciju BS2BT valjanog doprinosa razvoja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja s većim usmjerenje na potrebe tržišta rada i većim stupnjem uključivosti.

4. Unutarnja kvaliteta i učinkovitost početnog i trajni doprinos strukovnom obrazovanju i osposobljavanju

Izvešće Torinskog procesa za Zapadni Balkan kao ključni izazov ističe pojačavanje napora za poboljšanje vještina strukovnih nastavnika i trenera u SOO sustavu. Kao doprinos istom u okviru BS2BT projekta razvijeno je 5 nastavnih programa, nastavnih materijala i uspostavljen trening trenera putem e-Akademije bez ograničenja i sljedećih područja: Eko poljoprivreda, Održivo upravljanje tлом, Socijalno poduzetništvo, Održiva budućnost poljoprivrede i Digitalne kompetencije za implementaciju e-učenja.

13

U okviru projekta proveden je trening trenera na kojem su sudjelovala po dva predstavnika svakog projektnog partnera u okviru svih navedenih 5 područja. Ukupni rezultat provedenog treninga trenera je kumulativno unapređenje znanja trenera za 58%.

5. Upravljanje i financiranje početnog i trajnog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja sustav i institucionalni kapaciteti za promjene

Izvešće Torinskog procesa za Zapadni Balkan naglašava potrebu izgradnje regionalnih partnerstava za zapošljavanje, djelomično i u pogledu priprema za Europski socijalni fond, ali i s obzirom na važnost migracije radne snage u području zapadnog Balkana (npr. građevinarstvo, turizam), strukture i inicijative regionalne suradnje mogu pomoći u osiguravanju ekonomije razmjera. Upravo BS2BT projekt predstavlja kvalitetno i učinkovito uspostavljeno regionalno partnerstvo lokalnih SOO aktera iz Srbije, Hrvatske i Slovenije koje je oblikovalo edukacije za unapređenje ekonomskih i ekoloških kompetencija u skladu s potrebama tržišta rada te iste omogućilo dostupne svim zainteresiranim bez ograničenja putem edukacijske web platforme e-Akademija, a što je uspješno provedeno upravo zahvaljujući specifičnostima i diversificiranom znanju partnera iz tri države Hrvatske, Slovenije i Srbije.

Priprema i provedba BS2BT projekta koji je sufinanciran iz Erasmus + programa dodatno je osnažila posebno partnere iz Srbije, Akademiju za strukovne studije Šabac ka o značajnog SOO lokalnog aktera u Srbiji za daljnje uspješno korištenje EU fondova.

5. ZAKLJUČAK

Ovom analizom su utvrđeno ostvarenje doprinosa i elementi ostvarenog doprinosa Torinskom procesu temeljem realizacije projektnih aktivnosti i rezultata BS2BT projekta, i to u odnosu na:

- **gospodarski i investicijski plan za regiju Zapadni Balkan i preporuke Europske zaklade za osposobljavanje u okviru Torinskog procesa** i to doprinosom kroz svih osam dimenzija praćenja izvještavanja u okviru torinskog procesa, i to:
  - A.1. Pristup učenju - e-Akademija kao druge mogućnosti učenja odraslih na koji bi SOO mogao dati doprinos, a dostupni su 24/7 i privlačni učenicima bez obzira na to tko su i zašto se žele uključiti u učenje,
  - A.2. Sudjelovanje u učenju – razvijene 4 edukacije dostupne bez ograničenja na e-Akademiji,
  - B.1. Kvaliteta i relevantnost – uspostavljena validacija unutar e-Akademije,
  - B.2. Izvrsnost – uspostavljena e-Akademija kao mjera za promicanje najkvalitetnijih praksi i rezultata u nastavi i osposobljavanju, dizajn i pružanje sadržaja, upravljanje i upravljanje pružatelja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te pravednost i socijalnu uključenost,
  - B.3. Inovativnost – uspostavljena e-Akademija kao inovativna SOO praksa,
  - B.4. SOO sustav i održivost – uspostavljeno 5 edukacija za trening trenera i unaprijeđena znanja trenera unutar organizacija BS2BT projektnih partnera,
  - C.1. Upravljanje i menadžment - razvijena validacija koja putem e-Akademije prati razinu znanja prije i poslije završenih edukacija,
  - C.2. Osiguranje resursa - BS2BT projekt sufinanciran je iz Erasmus + programa.
- **preporuke temeljem praćenja Torinskog procesa za Srbiju** i to ostvarenjem obje preporuke: Preporuke za prema spolu u kretanju e-Akademije su pretežito sudjelovale učenice, kako u pripremi tako i u provedbi, projekt BS2BT je uspostavio inovativni edukacijski model za poboljšanje pristupa za sve, osiguravanje većeg stupnja uključenosti sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Srbiji.

Učenici u nepovoljnom položaju – e-Akademija je razvijena i uspostavljena inovacija u sustavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koja je primarno usredotočena na poboljšanje pristupa (dostupna 24/7 bez ograničenja) i ukupne kvalitete obrazovanja za sve sudionike, bez obzira na socioekonomski status (osim što je e-Akademija dostupna svima bez ograničenja dodatno je osigurana tehnička i stručna podrška kod projektnih partnera za sve korisnike).

- **zaključke Regionalnog izvješća za Zapadni Balkan** i to doprinosim ostvarenja svih zaključaka:
  - Z.1. Vizija i stanje umjetnosti u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju - BS2BT projekt je dobar primjer uspješno uspostavljenog cjelovitog pristupa razvoju obrazovnog sustava u skladu s ciljevima obrazovanja, osposobljavanja i zapošljavanja u EU-u.
  - Z.2. Vanjska učinkovitost: Rješavanje demografskih, gospodarskih potreba i potreba tržišta rada - primjena inovativnih mjera koje su primarno uključile mlade u oblikovanje inovativnog modela e-Akademija za stjecanje dodatnog znanja u području primjenjivih znanja za unapređenje ekonomskih i ekoloških kompetencija aktualnih potrebama gospodarstva i tržišta rada.

Z.3. Vanjska učinkovitost: rješavanje društvenih zahtjeva za strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem - upravo ranjive kategorije kao žene i mladi su većinski bili zastupljeni u kreiranju ali i primjeni inovativnih BS2BT edukacijskih mjera, a upravo korištenje sredstava Erasmus+ programa omogućilo je oblikovanje i realizaciju BS2BT valjanog doprinosa razvoja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja s većim usmjerenje na potrebe tržišta rada i većim stupnjem uključenosti.

Z.4. Unutarnja kvaliteta i učinkovitost početnog i trajni doprinos strukovnom obrazovanju i osposobljavanju - razvijeno 5 nastavnih programa, nastavnih materijala i uspostavljen trening trenera putem e-Akademije bez ograničenja i sljedećih područja: Eko poljoprivreda, Održivo upravljanje tlom, Socijalno poduzetništvo, Održiva budućnost poljoprivrede i Digitalne kompetencije za implementaciju e-učenja te unaprijeđena znanja postojećih trenera kod projektnih BS2BT partnera.

Z.5. Upravljanje i financiranje početnog i trajnog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja sustav i institucionalni kapaciteti za promjene - uspostavljeno regionalno partnerstvo lokalnih SOO aktera iz Srbije, Hrvatske i Slovenije koje je oblikovalo edukacije za unapređenje ekonomskih i ekoloških kompetencija u skladu s potrebama tržišta rada te iste omogućile dostupne svim zainteresiranim bez ograničenja putem edukacijske web platforme e-Akademija. Dodatno osnaženi kapaciteti BS2BT projektnih partnera za korištenje EU fondova.